

М-Р ВЕСНА ГЕОРГИЕВА

Предностите на електронското банкарство и можноста за негова имплементација

Примена на електронското банкарство во банкарските системи на одделни земји

Информационата технологија е моќно средство за продуктивен растеж. Воведувањето на електронското банкарство и информатиката во банкарските системи, е од значење за подобрување на перформансите во банкарското работење и истото е во директна врска со степенот на развиеност на земјата, во која се применува.

Причина за појава на овој вид на банкарство е енормно големиот број на финансиски трансакции, па нивното извршување на традиционален начин станало невозможно и можело да ја загрози стабилноста на целиот финансиски систем. Поради развојот на меѓународните трансакции, се јавила потреба од меѓународен електронски платен систем. Најголемо значење има SWIFT системот, формиран 1973 година во Брисел. Исто така треба да напоменеме и дека сите формалности кои се јавуваат кога се врши меѓугранична трговија се доста високи, некогаш достигнуваат дури и до 10% од вредноста на производот. За да се одстранат овие непотребни трансакциони трошоци, се јавила потреба од развој на трговија “без хартии”. Автоматизацијата во банкарството на мало, долго време се одложувала, поради ниската просечна вредност на една трансакција. Употребата на Интернетот во автоматизацијата на плаќањата на мало, е поволна поради ниските трошоци по единица трансакција. Но, овде се јавува проблемот поради недоволната безбедност на плаќањата преку Интернет.

Развојот на е- парите , се јавува како резултат на потребата да се создадат еден вид на “поинтелегентни пари”, всушност пари кои полесно ќе можат да се контролираат, за разлика од хартиените пари. Со нив може да се избегне евазијата на данокот. Покрај ова, за разлика од хартиените пари, кои престануваат да генерираат камата кога ќе ги подигнеме од сметката, од електронските пари добиваме камата, се до моментот додека не ги потрошиме.

Најголемиот дел од електронското банкарство се одвива во Америка, каде што граѓаните најчесто користат некој вид на електронски медиум за плаќање на сметките, како и за извршување на паричните трансакции. Интернет банките таму се доста популарни, поради тоа што корисниците на Интернетот се најчесто млади луѓе, со поголем степен на образование и со повеќе приходи од просечниот клиент. Исто така, Интернетот е многу ефикасен и ефтин дистрибутивен канал. За разлика од Америка во Европа постојат тешкотии за негова примена, поради хетерогената куповна моќ, големиот број на јазици,

различната култура, како и царинските ограничувања. Сепак европските земји, се повеќе ги почитуваат директивите на ЕУ по прашањето на електронското банкарство и спроведуваат кампања за корисноста на Интернетот и електронските системи за плаќање.

Според големиот број проценки, земјите во транзиција доцнат од 5 до 10 години зад развиените европски земји. Кај нив постојат голем број на нерешени прашања, што се однесуваат на заштитата и неозаконетата безбедност на on-line трансакциите, има мал број на кредитни картички во оптек, ниска платежна моќ на населението и сл.

Во последниве години, се позначаен е интересот на европската власт во поглед на развојот на електронските плаќања, на европскиот пазар. Заинтересираноста на Европската Комисија на ова поле, произлегува од потребта да се обезбеди единствен европски пазар, во кој ќе се одстранат проблемите на прекуграничниот промет.

Системот на електронска размена на податоците им овозможува на клиентите и компаниите да ги намалат трошоците за извршување на нивните трансакции, поради електронскиот начин на обработка, а со тоа влијаат врз забрзување на вкупните текови на плаќања. Резултатите ќе бидат позначајни, ако има поголема распространетост на терминали, преку кои клиентите ќе можат да остварат директна врска со базата на податоци на банката.

За воведување на овој вид на банкарство, потребно е постоење на високо развиена техничка инфраструктура, како и безбедносни системи за дигиталните пари и повисок степен на доверба во истите. Исто така, значјно е да се реши и прашањето во поглед на заштитата на потрошувачот, кое не е подеднакво решено во сите национални економии. Сеуште не е прецизирано кој дел од законот ќе ги штити потрошувачите, кои одлучиле да работат со дигитални пари. Иднината на електронското банкарство и неговата примена ќе зависи и од организационата инфраструктура во банкарскиот сектор. Покрај ова, е- парите бараат нови организациони облици на банките, па доаѓа до нови организациони улоги и нови работни места.

Потребни се повеќе години за да се променат навиките и времето од појавувањето на технологијата, па се до нејзино целосно прифаќање и усвојување, па поради тоа е- парите не можат целосно да се прифатат како средство за одвивање на купопродажните трансакции и традиционалното банкарство не може целосно да исчезне.

Можностите за неговата примена во Р.Македонија

Поради недоволните општествено-економски и техничко-технолошки услови, употребата на електронското банкарство и на е-парите, кај нас се уште не е на

задоволително ниво. Пониското ниво на инвестирање во информатичка технологија, се должи и на помалку развиените и конкурентни пазари. Послабата конкуренција значи помал притисок за иновирање и послаб притисок за зголемување на ефикасноста.

Најчесто банките кај нас се задоволни од вообичаените канали за давање на услуги. Често пати тие имаат страв од новите технологии и се плашат дека овој вид на банкарско работење, ќе им го сруши досегашниот, со години изграден начин на работа.

Сеуште непостои критична маса на корисници, кои се подготвени да купуваат преку Интернет, поради недоволната законска регулатива во оваа област, која треба да ја обезбеди правната сигурност на електронските плаќања и да понуди заштита на приватноста на податоците. Не постојат и адекватни правни рамки, во случај ако се појават некои проблеми. Така, треба се повеќе да се работи на полето на електронското право.

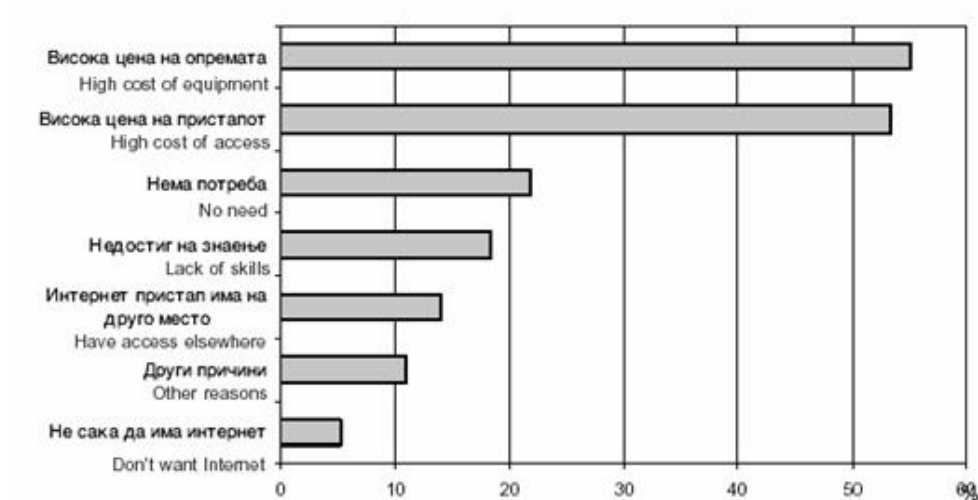
Како нареден фактор, кој ја отежнува примената на електронското банкарство кај нас, е немањето на РС кај населението, како и непостоењето на Web страни кај македонските претпријатија, преку кои странските фирми ќе ги купуваат нашите производи.

Покрај тоа, банките треба да издвојуваат и средства за набавка на посовистицирана компјутерска опрема, како и да вложуваат во обука на кадри и ИТ инженери, што пак влијае на зголемување на трошоците на нивното работење. Исто така, со воведувањето на електронското банкарство, голем број на филијали и експозитури, како и голем број вработени ќе претставуваат вишок во банката, па поради тоа присатен е еден вид на страв и скептицизам кај вработените, по парашањето за електронското банкарство.

Бројот на корисници кои се подготвени да плаќаат преку Интернет, не е на задоволително ниво. Така, главната цел на електронското банкарство, извршувањето на трансакции преку Интернет, се уште не е постигната. Најголем дел од испитаните физички лица, вршат само преглед на состојбата на својата сметка, отколку да извршуваат трансакции преку Интернет банката.

Како еден од позначајните фактори кој придонесува за слабото користење на е-банкарството, е немањето на пристап на Интернет од дома. Како главни причини за ова се сметаат: се уште високата цена на Интернет опремата и на Интернет пристапот и недостатокот на знаење за негова употреба, што може да се види од следниов графикон:

Причини за немање пристап на Интернет дома

Сепак, како резултат на се поголемата конкуренција во банкарскиот систем, банките мора постојано да воведуваат новини во своето работење, а една од нив е и токму електронското банкарство. Неговиот развој бележи прогрес, со отварањето на бариерите за влез на странски капитал во банкарскиот систем.

Со воведувањето на овој вид на банкарско работење, банките ја зголемуваат профитабилноста, бидејќи трошоците за извршување на трансакциите се пониски отколку кај традиционалното банкарство. Со вложувањето во развојот на овој вид на банкарство, банките би привлечеле поголем број на клиенти, кои со Интернет банкарството би ги намалиле трошоците за одење до филијала, би се заштедило во време во споредба со традиционалниот начин на вршење на трансакција и воопшто би се подобрила профитабилноста во банкарското работење.

Зголемената ефикасност произлегува и од заштедата на труд поради автоматизираниите процеси, како и од пониските трошоци за производство по единица производ. Со понудата на софистицираните банкарски производи, банките би добиле нови извори на приходи, кои не би биле можни без употребата на информационата технологија. Новите канали на дистрибуција на производите, ќе го намалат и бројот на филијали на банките, како и нивните оперативните трошоци.

И покрај предностите, сепак во поглед на воведувањето на модерните информациони технологии, кои претставуваат многу битен фактор за зголемување на ефикасноста на банките, Македонија сеуште се наоѓа на

ниско ниво, земајќи во предвид дека само пред извесен период некои банки воведоа електронско банкарство, за разлика од развиените земји, каде што постои целосно електронско извршување на трансакциите.

Изработката на Законот за електронски потпис, претставува чекор во развојот на електронското банкарство кај нас. Во иднина се очекува надлежните државни органи, да го дефинираат и усвојат Законот за електронско тргување, да извршат развој на телекомуникациската структура во согласност со соодветните стандарди, да разменуваат искуства со странски експерти и меѓународни организации. Покрај ова, треба да се влијае за што помала цена на Интернет опремата и Интернет пристапот, како и да се вложува во се поголема обука на населението.

Со употребата на е- банкарството, идните генерации на клиенти ќе имаат можност за екстензивно менаџирање на своите финансии. Еволуцијата започнува со воведувањето на автоматите АТМ (automated teller machines) како еден нов вид на филијала и еволуира во правец на воведување на т.н. виртуелни банки, каде целосно би се елиминирале физичките контакти помеѓу банките и клиентите. Интернет банките не се поврзани со одредена локација, што значи дека тие ќе можат да ја променат својата физичка локација, без да ги променат односите со своите клиенти. Тогаш банките ќе станат универзални во своето работење и ќе претставуваат место каде клиентот ќе може да ги реализира сите негови финансиски идеи.

Предмет кој што останува да се разгледува во иднина, е прашањето, кој ќе ја врши регулацијата и супервизијата на Интернет банките, кои работат во поголем број на земји. Бидејќи, ова претставува интернационален проблем, потребно е да се тражи интернационално решение на истиот, како би се создало едно стабилно финансиско окружување.

SUMMARY

One of the novelties which have appeared in the banking sector recently is the electronic banking.

The development of the electronic banking is in direct correlation with the level of development of the country in which it has applied. The European countries respect the directives of the EU in terms of the issues related to the electronic banking which refer to the demand for cheap and fast Internet, investment in personnel and knowledge, strengthening of the customers, confidence in order to increase the scope of the electronic trading, increasing of the campaigning for the importance of the Internet etc.

In the Republic of Macedonia, this type of banking is very much underdeveloped in comparasion to the developed countries. This comes as a result of the following factors: not having an adequate legal regulation in this field, low level of confidence in the e-banking because there isn't a system which will provide complete protection of the data privacy, bigger orientation of the banks towards the traditional banking, not having adequate legal frames in case of certain problems, costs for its implementation etc.

Yet, since the main purpose of the Republic of Macedonia is sooner integration in the Euro system when the directives sat up by the European Union have to be followed, our country has to make technical improvement, i.e. it has to implement the electronic banking and the informatics in the banking system in order to improve their performances.

Користена литература:

Connel Fullenkamp and Saleh M. Nsouli *"Six Puzzels in Electronic Money and Banking "* (IMF Working Paper) 2004

Michael Woodford" *Monetary Polilcy in a World Without Money*" 2000

Goodhard ,C., *"Can Central Banking Survive the IT Revolution?"* and *"Can We Improve the Structure of Financial Systems?"*(1999)

проф. Др. Емилија Вуксановиќ, *"Електронско банкарство,"* Институт економских наука, Београдска банкарска академија, Београд 2006

A cost-benefit analysis of two alternative approaches to internet banking in Ukraine, Denis Martishevsky, National University of Kyiv-Mohyla Academy